

István Monok
Nacionalna knjižnica Széchényi, Budimpešta, Mađarska

NACIONALNE KNJIŽNICE U VREMENIMA PROMJENA

*Stat rosa pristina nomine,
nomina nuda tenemus*
(Bernard de Morval) [† 1140]

Citat koji sam izabrao za moto svoga predavanja nalazi se u djelu *De contemptu mundi* Bernarda de Morvala (I, 952). Njegovo je značenje složeno, može ga se različito interpretirati. Po mom mišljenju, u njemu se izražava svezremenski, vječni smisao knjižnica, a u široj interpretaciji i smisao javnih zbirki. I Umberto Eco je uzeo dio iz ovog citata za naslov svoga romana o knjižnici i knjižničarima "Ime ruže". Nadam se da moje predavanje, uz ostalo, objašnjava i smisao ovoga citata.

Pisanje i čitanje imaju dvostruko porijeklo. S njihovom pojavom, s jedne strane, ispunila se želja pojedinaca i zajednica za očuvanjem svojih sjećanja i za buduće naraštaje, a s druge strane, zahvaljujući njoj pronašli su način za oglašavanje sporazuma (zakona) kojima se regulirao život zajednica. Nastanak knjižnice kao ustanove nije se dogodio jednostavno zbog porasta količine pisanih dokumenata koje je trebalo sačuvati. Kako su se izgradile ustanove u kojima su se čuvali zakoni i gospodarski zapisi, započelo je i skupljanje pisanoga kulturnog blaga, a nastala je zbirka dobila naziv koji danas prevodimo ili kao arhiv ili kao knjižnica. Te su se dvije ustanove tek onda razdvojile kada se zadaća arhiviranja (čuvanja spisa) dopunila i pravnom djelatnošću koja je donosila prihode. Od toga je trenutka knjižnica bila nezavisna, a polako su se pojavili i predmeti uz knjige (studiolo, komora kuriosum). Prvi muzeji su nastali osamostaljenjem tih predmeta, a muzeji su kasnije ponovno dobili svoje vlastite knjižnice.

Obrazovanje je od početaka pretpostavljalo pismo i knjigu, a knjižnica je postala mjesto snalaženja u gomili znanja. Vladari koji su cijenili znanost htjeli su u svojim knjižnicama imati cjelinu tradicije. Aleksandrijska, kao prva velika univerzalna knjižnica, također je nastala s tom namjerom. Pitanje je, je li zaista jedino to bilo namjera osnivača. Sljedeće je pitanje koja je bila namjera onih koji su 2002. ponovno osnivali Aleksandrijsku knjižnicu? Kako su novi osnivači ostvarili svoje ciljeve? Ima li razlike u osnivanju izvorne i sadašnje knjižnice? Ima li razlike u namjeri i ciljevima u osnivanju aleksandrijske i nacionalnih knjižnica?

Nisu samo knjižničari jedne knjižnice ili jedne zemlje razmišljali o izgradnji strateških zamisli nove zbirke. Pregledavajući rasprave koje su se odvijale oko osni-

vanja nove aleksandrijske knjižnice, može se zamisliti kako o ulozi knjižnica razmišlja knjižničar, političar ili općenito zastupnik intelektualnih krugova na prekretnici trećeg tisućljeća. Unaprijed bih spomenuo samo to da se, u tim zamislima, djelatnost knjižnice ni blizu ne ograničava na tehničku ulogu informacijskih središta. Rasprave su se vrtjele oko četiri veća pitanja: što je cilj osnivanja (osnivati), kakva treba biti knjižnica kao ostvarena zgrada i radno mjesto i kao radni proces (koordinirati), kako se brinuti o čuvanju dokumenata (sačuvati) i na koji način upotrijebiti skupljeno blago (stvarati).

Osnivati

Antička je Aleksandrija ostvarila zamisao jednoga ambicioznog vladara i njegovih znanstvenika da pisani spomenici, tada znanog svijeta, dospiju u jednu knjižnicu, te da tako budu za upotrebu užem sloju znanstvenika. Ne smije se, nadalje, zaboraviti niti onu ulogu koju je knjižnica odigrala u reprezentaciji vladareve vlasti. Vidik nove Aleksandrije ipak je širi i u prostoru i, razumije se samo po sebi, u vremenu također. Skupljaju se spomenici tekstualne tradicije židovske i kršćanske Biblije, Veda, klasičnog starog vijeka, konfucijevskih klasika i Kur'ana. Dokumentira se povijest njihova nastanka, unutarnji raspored tekstova, proces njihove kanonizacije, povijest njihovoga vjerskoga, društvenoga, političkog i duhovnog djelovanja. Skupljeni je fond od četiri milijuna dokumenata bio, dakle, enciklopedijske naravi (nije se radilo o nacionalnoj knjižnici Egipta). Osnivanje je, naravno, nosilo i ozbiljnu političku poruku. Suprotno od političkog udaljavanja raznih zemalja koje pripadaju različitim kulturnim zajednicama, ono je pružalo alternativu jedinstvenih tradicija, koje su se često međusobno nadograđivale.

One koji prate međunarodnu stručnu literaturu povijesti knjige ne iznenađuje činjenica da ne postoji monografija koja bi bila naslovljena kao "Povijest knjižnica". S druge strane, nastala je pozamašna literatura s naslovima poput "Povijest knjige", "Povijest knjigotiska", "Povijest trgovine knjigama" ili "Povijest čitanja". Premda povijest knjižnica ima zajedničke elemente, njihovo osnivanje, društvena uloga i uporaba, ipak su u sebi imali neke crte karakteristične samo za pojedine zajednice. Osnivanje nacionalnih knjižnica također se odvijalo na različite načine, te su čak nastale i mnogovrsne zamisli o samom osnivanju pojedinih nacionalnih knjižnica. Ova zadnja činjenica posebno postaje važna u našoj svakodnevnici, onda kada se slave obljetnice osnivanja. Naime pitanje – što je nacionalna knjižnica? – danas je opet postalo aktualno iz raznih vidova. Njegovu aktualnost, na zanimljiv i vrlo poseban način, dokazuje "osnivanje" njemačke nacionalne knjižnice 2006. Frankfurtska "Deutsche Bibliothek" je, naime, prošle godine, zbog novih zakonskih odredbi, promijenila svoj naziv u "Deutsche Nationalbibliothek". Prije donošenja parlamantarne odluke odvijala se izrazito oštra polemika o tome, ima li uopće Njemačka, politički ujedinjena od Bismarcka, nacionalnu knjižnicu. Trebaju li Nijemci uopće nacionalnu knjižnicu? Općenito je poznato da su se na njemačkom tlu osnivale prve knjižnice u vrijeme

ranog kršćanstva i da su njemački kneževi zasebno osnovali vlastite pokrajinske (nacionalne?) knjižnice, koje su na njemačkom obično nazivane Landesbibliothek, a u Bavaraca i Prusa Staatsbibliothek. Ne namjeravam prekinuti svoj misaoni tijek naznačen u uvodu, ali smatram potrebnim primijetiti da nije bio slučajan čitav niz izjava koje su povezivale pojavu njemačke nacionalne samosvijesti, povodom nogometnoga svjetskog prvenstva 2006, s pitanjem nacionalne knjižnice. Ni to nije slučajno da, i povodom osnivalačkih svečanosti nacionalnih knjižnica u deklarativno ujedinjenoj Europi, treba revidirati pojam “nacije” kao što se to i čini u svakoj zemlji. Zaključujući svoju misaonu stranputicu, želim naglasiti da otvoreno raspravljanje vođeno o tom pitanju, smatram jako pozitivnim, jer ono svakako doprinosi očuvanju kulturne mnogovrsnosti Europe.

Vraćajući se na povijest osnivanja nacionalnih knjižnica, treba govoriti o problematici koju vrlo točno izražava naslov konferencije o Matiji Korvinu, organizirane 2008. u Parizu: *Mathias Corvin et les bibliothèques princieres a l'origine de l'État moderne*. Kneževske su knjižnice, naime, za vrijeme quattrocenta i cinquecenta, uz to što su bile izvrsna sredstva za reprezentaciju vlasti, jasno ukazivale na tendenciju koju povijest politike opisuje kao pojavljivanje moderne države. Uzgred ću navesti tek nekoliko primjera mnogovrsnih povijesnih tradicija. U Italiji je tijekom 15.-16. stoljeća, nastao niz kneževskih knjižnica (Sforza, Medici Este, Aragon itd.), koje su, što se tiče njihovih zbirki, i zasebno mogle biti podobne za utemeljivanje nacionalne knjižnice u ujedinjenoj Italiji, ali su bile previše vezane za obiteljske i mjesne tradicije, te su tako osnovane (izgrađene na sustavu obveznih primjeraka, u duhu modernističkih nazora) dvije druge – nacionalne – zbirke: u Rimu i u Firenzi. Ideja o obveznim primjercima već pokazuje, osim reprezentacije vlasti, i nastanak nacionalne države, točnije namjeru za njezino osnivanje. Ni to nije slučajno da se ona prvi put pojavila u Francuskoj i Engleskoj (Franjo I, Henrik VIII) gdje su kraljevske knjižnice s vremenom postale temeljem nacionalnih knjižnica. Ujedinjenje iberijskih kraljevina, potiskivanje Maura s poluotoka, dogodilo se onog trenutka kada je jedna ambiciozna obitelj, Habsburgovci, ujedinila brojna europska područja pod svojom vlašću. U Habsburškim – ako smijem to tako reći – središnjim zemljama (Španjolska i Austrija) kraljevska (carska) knjižnica nije mogla postati nacionalnom knjižnicom svih naroda ujedinjenih pod krunom. Raspršila se kraljevska zbirka Nizozemske (obitelj Oranje-Nassau), njezinim skorim odcijepljenjem pa nije mogla postati temeljem nizozemske nacionalne knjižnice, koju je bilo potrebno ponovno osnivati (1798). Nacionalna knjižnica Belgije i danas se naziva “Kraljevska Knjižnica”, a svoje je ime dobila po prvom nacionalnom kralju (Bibliothèque Royale Albert Ier) usprkos tome što je njezin temelj stvorila udovica hrvatsko-ugarskog kralja, Marija Habsburška, kao namjesnica povijesne Nizozemske, kada je zbirke knjiga koje su bile smještene u njenom raznim dvorcima, ujedinila u Brüsselu s knjižnicom Margarite Austrijske u Mecheleu. Povijest nacionalnih knjižnica srednjoeuropskih i baltičkih naroda gotovo se nigdje nije vezala uz vladareve zbirke knjiga. Za vrijeme švedske, njemačke, habsburške, ruske ili pak ugarske vladavine organizirale su se manje školske, sveučilišne ili druge institucionalne knjižnice koje bi u 19. stoljeću obično dobile nacionalni značaj

i postale temeljem nacionalnih knjižnica osamostaljenih država. Zato je za konferenciju, održanu u Budimpešti 2002., koja se bavila tim pitanjem, izabran naziv *Les bibliothèques centrales et la construction des indentités collective*. Bilo je primjera i gdje su se osnovale prve zbirke uz potporu osvajača, a to su prihvatili i u razumijevanju današnje nacije. Dobar je primjer za to povijest finske nacionalne knjižnice. Trupe švedskog kralja Gustava Adolfa odvele su prašku samostansku knjižnicu Strahov reda premonstratenaca u Turku, za vrijeme tridesetogodišnjeg rata, gdje je na temelju njezine zbirke osnovano sveučilište (1640.). Premda je ova knjižnica 1827. – zajedno s gradom – izgorjela do temelja i tek je godinama nakon toga ponovno osnovana, ovaj put u Helsinkiju – u središtu tadašnje ruske velike kneževine – uz značajnu carsku potporu, finska nacionalna knjižnica, kao godinu svoga osnivanja, slavi 1640., tj. godinu kada je osnovano sveučilište u Turku.

Želio bih posebno govoriti o nacionalnim knjižnicama Karpatske doline. Matija Korvin je krajem 15. stoljeća stvorio u tom kraju jednu od najvećih europskih knjižnica, Bibliothecu Corvinianu. Njegove carske ambicije dovele su ga, na kraju života, do osvajanja Beča gdje je – čak i prema nekim austrijskim povjesničarima – imao ulogu u osnivanju carske knjižnice. Budimska zbirka nije, međutim, mogla postati temeljem nacionalne knjižnice nijednog naroda nastanjenog u Karpatskoj dolini, a zanimljivo je da ni danas nitko nema ambiciju vezati osnivanje svoje nacionalne knjižnice uz Corvinianu.

Kada je Ferenc Széchenyi svoju knjižnicu, uključujući i svoje muzejske zbirke, ponudio za ciljeve nacionalne kulture (1802.), točno je odredio i njezinu svrhu: od toga je vremena skupljanje rukom pisanih ili tiskanih kulturnih spomenika mađarske tematike osnovna zadaća naše knjižnice. Osnivanje je i tada imalo svoje političke poruke koje su osjetili, ne samo povjesničari 20. stoljeća, nego su to točno znali i suvremenici.

Ugarsko se plemstvo (ne samo ono mađarske nacionalnosti) u 18. stoljeću suočilo s namjerama Habsburške vlasti koje su bile usmjerene prema univerzalizaciji ogranaka državnog upravljanja unutar carstva, te je, usporedo s tim, iskusilo i znakovite germanizacijske tendencije. Protestanske aristokrate čekala je, kao najveća zadaća, potpora ustanova vlastitih crkava. Bilo da se zbivalo u Erdelju (obitelj Teleki, Betlehen itd.), bilo u Ugarskoj (obitelj Ráday, obitelj Radvánszky itd.), ovo podržavanje uvijek je bilo vezano uz promicanje knjižnica. U 18. stoljeću, aristokrati i visoki svećenici, knjigoljupci, bili su svjesni i toga da njihove knjižnice nisu samo sredstva za stvaranje blaga niti znanstvene radionice ili kulturno-organizacijska središta, nego su i spremišta pisanih spomenika nacionalne kulture. I kao takve, one su često, u jednom postojećem primjerku ili u njegovoj kopiji, sačuvalle misli predaka. Godina 1802. mogla bi čak biti i prekretnica u povijesti knjižnica Karpatske doline. Naime, dva stoljeća prije toga, aristokratski dvorovi i povijesne crkve dali su dobar primjer za organizaciju kulture kao moguć nadomjestak snazi kraljevskog dvora koji je nedostajao, te stvorili temelje za modernu središnju (nacionalnu) knjižnicu i za mrežu javne knjižnice, nastale tek u 19. stoljeću. Zamisao o osnivanju mađarske nacionalne knjižnice odvijala se usporedo s namjerom o osnivanju nacionalnoga znanstvenoga

društva, tj. znanstvene akademije. Razumije se da su, u nedostatku nacionalnog vladara, ugarske aristokratske obitelji prihvatile ovaj zadatak. Neke su od njih osnivale visoke škole (kao Festetich) ili javne knjižnice (kao Klimó), a druge pak akademsku knjižnicu (kao Teleki).

Dokument “mađarske tematike” (hungaricum) značio je i za Széchényija i za njegove suvremenike, rukom pisane ili tiskane izvore koji su, na neki način, bili povezani s područjem Ugarske. Széchényi nije osnovao “Bibliotheca nationalis”, već “Bibliotheca Regnicolaris”, tj. knjižnicu naroda Ugarskog kraljevstva. To je razlog zbog čega je Zemaljska Széchényijeva knjižnica postala središnjom zbirkom naroda Karpatske doline. A bilo je tako i kasnije, premda su u prvoj polovici 19. stoljeća i ostali narodi Ugarske redom osnovali svoje središnje zbirke (knjižnice, muzeje) kao pozadinske ustanove nacionalne kulturne samosvijesti, a koje su u proteklih skoro dvjesto godina i ispunile svoj zadatak. U Erdelju su te središnje zbirke osnivali Rumunji u Blaju (Blasendorf, Balázsfalva) i Saksonci u Sibiuu (Cibinum, Hermannstadt, Nagyszében: Muzej Bruckenthal), a Srbi, pak, u Novom Sadu, Hrvati u Zagrebu te Slovaci u Martinu (Turčiansky Svätý Martin, Turócszentmárton). Ove zadnje zbirke, međutim, i same imaju zanimljivu povijest koju današnja nacionalna svijest nerijetko smatra prethodnicom sadašnje nacionalne knjižnice. To vrijedi i za Nacionalnu knjižnicu u Zagrebu.

Koordinirati

Zgrada aleksandrijske knjižnice u starom vijeku poznata je iz pisanih izvora. Znamo i to da je ona služila kao radionica znanstvene stvarateljske djelatnosti gdje su znanstvenici i njihovi studenti zajedno živjeli. Sadašnja aleksandrijska zgrada (80 tisuća m²), uključujući i njezinu unutrašnjost, projektirana je i izvedena tako da zaista postane mjestom knjižnice i rada, radno mjesto knjižničara i znanstvenih istraživača gdje je organiziran i doktorski studij (iz područja povijesti knjižnice i informacijskih tehnologija). Informiranje je osigurano pomoću elektroničkih kataloga, bibliografija i stručnih sustava stvorenih informatičkim sredstvima. Prema uvjerenju novih osnivača, knjižnica se bavi tekstovima, informira o njima, i to u svrhu čitanja. Knjižnica je radionica koja potiče čitanje u, danas, već širem smislu te riječi (nakladnička djelatnost te različiti načini umnožavanja: kopiranje, snimanje na mikrofilm, digitalizacija). Vremenom su se mijenjale samo količina i tehnologija, ali se njezina bit nije promijenila. Primjer novoostvarene aleksandrijske knjižnice znači i priznanje novog stanja u povijesti publiciteta knjižnica u kojem je internet taj koji je osigurao najširi publicitet, a knjižnica, kao zgrada i radionica, postala muzej za knjige, mjesto znanstvenih studija i istraživačka radionica. Knjižnica je, prema tome, mjesto gdje se čuva tradicija, simbol kontinuiteta obiteljske, dinastijske, institucionalne ili nacionalne kulture. Aleksandrijska je knjižnica tako simbol kontinuiteta općeljudske kulture.

Nacionalne su knjižnice u Europi mjesta čuvanja kontinuiteta vlastitih nacionalnih kultura te ujedno i njezini simboli. Njihov publicitet, mogućnost uporabe

njihovih knjiga u znanstvene svrhe, organski su vezani uz proces izgrađivanja sustava javnih knjižnica u pojedinim zemljama. Europski je model moguće sažeti u trojstvu humanističke inicijative, prosvjetnog programa reformacije te programa potpore nacionalnoj kulturi nekih vladara, savjesnih aristokrata i crkvenih vođa. Čitalački su se kružoci, kao i knjižnice za posudbu, formirali tek krajem 18., odnosno u prvoj polovici 19. stoljeća.

Svaka nacionalna knjižnica treba imati pred sobom, kao odlučan cilj, suradivanje s visokoškolskim i akademskim ustanovama. Njihov cilj, također, treba biti i to da postanu bibliotečna i bibliološka radionica u duhu koji je najavila i nova aleksandrijska zbirka.

Sačuvati

Kulturno nasljedstvo društava, zasnovanih na pismenosti, manje-više je neprekinuto. Ključnu ulogu u tom procesu igraju scriptori (tiskari, nakladnici), stvaratelji koji stoje iza njih, interpretatori samih djela kao i sami knjižničari. Sada se moram vratiti na moto svoga predavanja. Uloga knjižničara u osiguravanju neprekinutosti kulture važna je prije svega zato, jer je knjižničar dužan dokumente koji su mu povjereni, sačuvati "poimence", bez njihovih vrednovanja. Knjižničar ne interpretira tekst, ne bavi se otkrivanjem njegova enigmatskog značenja, ne diskutira o njegovom sadržaju ni sa znanstvenog, ni sa političkog, a niti s moralnog gledišta.

U povijesti je knjižnicâ uvođenje službe za obvezne primjerke značilo početak mogućnosti čuvanja građe bez njene selekcije. Čuva se sam dokument i njegovo "ime", pri tome, naravno čuvanje znači jako složenu zadaću. Konzerviranje dokumenata već samo po sebi zahtijeva dubinsko znanje, razvojnu tehnologiju i financijsku potporu. Sačuvati "ime" jedan je od klasičnih knjižničarskih zadataka tj. izgrađivanje kataloga i bibliografija. U isti skup zadataka očuvanja spada, također, i prenošenje primjeraka. Danas, zbog brojnosti pojedinih dokumenata, to više nema tako veliku ulogu kao što je imalo u prošlim stoljećima, kada se znatan dio tekstova sačuvao na takav način. Potvrđivanje "imena" dokumenta često nije jednostavno i zahtijeva stručnu spremu.

Stvarati

Za svrhe starovječne aleksandrijske knjižnice odvijala se značajna prepisivačka djelatnost, i u samoj knjižnici su stvoreni brojni novi tekstovi o čijem se kopiranju također brinulo. Nova se aleksandrijska knjižnica, također, namjerava pokazati kao znanstvena radionica, a uz to se baviti i nakladničkom djelatnošću na spomenutim stručnim područjima.

Javne zbirke nisu samo mjesta odvijanja pionirskih istraživanja povijesne vrste. Znanstveno obrađivanje u javnim zbirkama je sveobuhvatna, ali ne i vrednujuća djelatnost ("nomina nuda tenemus"). Rezultati zato i mogu služiti drugima, odnosno

svima. Znanstveno istraživanje u javnim zbirkama trebalo bi dobiti na vrijednosti u našim danima kada se tehnološke mogućnosti humanističkih istraživanja vrlo brzo mijenjaju. Tehnološke je mogućnosti, međutim, bez sadržaja, nemoguće testirati. Pionirska istraživanja i sadržajna ponuda su, prema tome, usko povezana područja. Javne zbirke mogu jamčiti njihovo jedinstvo. S jedne strane zato jer su one obvezne prikazati cjelinu sadržaja, a s druge, pak, strane zato jer su tehnički sposobne obaviti taj posao.

Vraćajući se na prijašnji misaoni krug (“sačuvati”), podsjećam na najnovije poglavlje istraživanja o palimpsestima. Danas već postoji takva digitalna tehnologija koja sastrugane dijelove teksta može rekonstruirati do tri sloja tako da sada možemo upoznati mnoge tekstove kasne antike i ranog srednjovjekovlja. Ovaj je posao, međutim, moguć jedino uza znanstveno obrađivanje građe koje se odvija u knjižnicama.

Iza pojedinih tipova javnih zbirki djeluje razvijena disciplina (znanstveni predmet) i njen sustav ustanova koji je i u međunarodnim razmjerima dobro organiziran (muzeologija, arhivalistika, knjižničarstvo). Prakticiranje tih znanosti također se općenito odvija u pojedinim javnim zbirkama.

Na završetku želim opet nastaviti na ime ruže: “Stat rosa pristina nomine, nomina nuda tenemus” – knjižnice će tek tada moći ostvariti zadaće koje se nisu promijenile od njihovih osnivanja, ako će povjerene im dokumente čuvati u njihovim cjelinama, uz nepristano sudjelovanje u prenošenju, u širem smislu, tih dokumenata. Knjižničari ne žele biti pisci, polemizirajući filozofi ili političari. Oni ispunjavaju svoju zadaću na vlastitim položajima u podjeli posla na području prenošenja kulturnog nasljedstva. Pomoću modernih sredstava omogućit će slobodnu dostupnost informacijama (ime ruže), bez njihove prethodne selekcije, a u poslu obrađivanja (imevanja) sve više će si postavljati znanstvene zahtjeve.

Ipak, nacionalne knjižnice su pozvane napraviti više od svega toga. Budući da se pisano nasljedstvo pojedinih kulturnih zajednica pojavljuje koncentrirano u obliku zbirke, jedinstvenost je te zbirke moguće, a čak i poželjno, interpretirati i samu po sebi, pa će stoga članovi zajednice to i činiti. Ta im jedinstvena zbirka čuva i predodčuje temelje njihove uzajamne pripadnosti, koja se, pak, ne odnosi samo na etničku zajednicu. Povijest nacionalnih knjižnica, od svojih osnutaka, dobro ilustrira mnogovrsnost međusobno pripadajućih zajednica. Moderna aleksandrijska knjižnica će vjerojatno tek u dalekoj budućnosti postati nacionalna knjižnica svijeta, a Europska knjižnica (The European Library) će, također, morati nadići ideju o tome da postane stranica za zajedničko pretraživanje kataloga europskih nacionalnih knjižnica. Ti planovi mogu se ostvariti tek onda ako pojedine nacionalne knjižnice uspiju preživjeti i sačuvati svoje kulturne različitosti. Ako u tome uspiju, i sama Europa će dobiti stabilnije temelje, jer se sadašnja politička i gospodarska zajednica temelji na globalno zamišljenim i određenim vrijednostima koje ne mogu postojati bez konkretne samostalnosti pojedinih nacija. Ta se samostalnost pak temelji na sustavima ustanova s vlastitom prošlošću, koju su oni spremni i prikazati. Takvi su sustavi ustanova i same nacionalne knjižnice.

S mađarskog prevela: Jolán Mann

BIOGRAFIJA

István Monok doktorirao je 1983. godine na Sveučilištu József Attila u Segedinu, a 1992. dobio je titulu doktora znanosti za književnost Mađarske akademije znanosti.

Radio je u Središnjoj knjižnici Sveučilišta József Attila i predavao knjižničarstvo prije no što je 1999. godine imenovan glavnim ravnateljem Nacionalne knjižnice Széchényi.

Predaje i objavljuje radove o povijesti kulture i knjige. Kao pozvani gost profesor predavao je u razdoblju 2000.-2001. i 2006.-2007. na École Pratique des Hautes Études à la Sorbonne u Parizu.

Predsjednik je Odbora za povijest europske civilizacije Mađarske akademije znanosti. Dobio je visoka odličja Chevalier dans l'Ordre des Arts et des Lettres de la République Française i Cavaliere dell'Ordine al Merito della Repubblica Italiana u 2004. godini.

400. OBLJETNICA
NACIONALNE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE
U ZAGREBU

Urednica:
dr. sc. Mirna Willer

Prijevod na hrvatski jezik:
Jasenska Zajec

Lektura:
Anka Ivanjek

Recenzenti:
prof. dr. sc. Neven Budak, predsjednik
dr. sc. Marija Maja Jokić
dr. sc. Mirna Willer

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 634212.

ISBN 978-953-500-061-7

**400. OBLJETNICA
NACIONALNE I SVEUČILIŠNE
KNJIŽNICE U ZAGREBU**

**Zbornik radova sa
znanstveno-stručnog skupa**

Zagreb, 9. - 11. svibnja 2007.

Zagreb
Nacionalna i sveučilišna knjižnica
2007.

SADRŽAJ

PREDGOVOR

Tihomil Maštrović, Glavni ravnatelj Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu danas (Nekoliko uvodnih riječi uz Zbornik radova o 400. obljetnici NSK)..... 7

POVIJESNI ASPEKTI RAZVOJA KNJIŽNICE

Radoslav Katičić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb: Nacrtak kulturne povijesti svih četiristo godina Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 11

Josip Bratulić, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet: Knjižnice crkvenih redova u Hrvatskoj 17

Aleksandar Stipčević: Isusovačke knjige i knjižnice u hrvatskim zemljama 28

Sándor Bene, Mađarska akademija znanosti, Budimpešta: Od kupovine knjiga do kupovine pisaca: braća Zrinski u međunarodnoj propagandi (1663.-1666.) 39

Ivica Zvonar, Knjižnica Odsjeka za povijesne znanosti HAZU, Zagreb: Rukopisna ostavština Ivana Kostrenčića u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu 51

Branko Tomečak: O sadržaju i okolnostima darovanja značajnije i starije knjižnične građe: iz povijesti Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu prije 1920. godine 66

István Monok, Nacionalna knjižnica Széchényi, Budimpešta, Mađarska: Nacionalne knjižnice u vremenima promjena 79

Daniel Barić, Sveučilište u Toursu, Francuska: Nastanak i razvoj dvojnosti Nacionalne i sveučilišne knjižnice u europskom kontekstu: (19. - 20. stoljeće) 87

Stjepan Matković, Hrvatski institut za povijest, Zagreb: Sveučilišna knjižnica u povijesnom kontekstu od početaka 19. stoljeća do raspada Austro-Ugarske 99

Snješka Knežević: Urbanistička razmatranja lokacija Nacionalne i sveučilišne knjižnice: 1882. – 1910. 107

Nenad Fabijanić, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet:
Stara zgrada Nacionalne i sveučilišne knjižnice kroz slojeve
klasicizma i secesije 117

SUVREMENI ASPEKTI I RAZVOJ KNJIŽNICE I KNJIŽNIČARSTVA U BUDUĆNOSTI

Josip Stipanov: Nova zgrada Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 137

Velimir Neidhardt, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet:
Arhitektura Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 160

Hans Petschar, Austrijska nacionalna knjižnica, Beč: Nacionalne
knjižnice i njihove strategije za digitalizaciju europske baštine 176

Mirna Willer, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu: Hrvatska
nacionalna knjižnica u budućnosti 189

Kaisa Sinikara, Sveučilište u Helsinkiju, Finska: Europske sveučilišne
knjižnice kao potpora primarnoj funkciji akademske zajednice 199

Marina Mihalić, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu:
Knjižnični sustav Sveučilišta u Zagrebu 210

Marija Maja Jokić, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu:
Sveučilišna knjižnica u skoroj budućnosti: kako je vide korisnici 221

Predrag Pale, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet elektrotehnike i računarstva:
Knjižnični korisnici i njihove potrebe u 21. stoljeću 231

Stephen E. Arnold, Arnold Information Technology, Kentucky: Promišljanje
relevantnosti: taktike za poboljšanje pretraživanja i pronalaženja 236

PROGRAM 253